

သွေးချင်းတို့ ဆုံလေရာ

တိုင်းရင်းသားစည်းလုံးညီညွတ်ရေးနှင့်ပတ်သက်၍ တော်လှန်ရေးကောင်စီ၏ခံယူချက်ကို ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့သည်။ ယင်းကြေညာချက်အရ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးအသီးသီး၏ ထူးခြားသော အခြေအနေအရ သီးခြားလွတ်လပ်စွာ လုပ်ဆောင်ခွင့်ရမည့်အချက်များ ရှိလေသည်။

ထိုသို့ဆိုရာဝယ် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးအသီးသီးသည် မိမိတို့မြတ်နိုးချစ်ခင်သည့်စကား၊ စာပေ၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ကိုးကွယ်သည့်ဘာသာနှင့်စောင့်ထိန်းအပ်သည့်ခလေးထုံးတမ်းများကို သီးခြားဆောင်ရွက်ခွင့် ရှိကြောင်းထင်ရှားလေသည်။ ထိုခံယူချက်သဘောထားကို အခြေခံ၍ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ယဉ်ကျေးမှု ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများကို မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီနှင့်တော်လှန်ရေးကောင်စီတို့၏ဦးဆောင်လမ်းညွှန်မှုဖြင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးတိုင်းက မိမိတို့၏ရိုးရာယဉ်ကျေးမှု ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးလုပ်ငန်းများကို ခေတ်ပြောင်းတော်လှန်ရေးနှင့်အညီ ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးအသီးသီးသည် မိမိတို့၏မတူညီသော ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုခလေးထုံးစံတို့ကို အမျိုးသားယဉ်ကျေးမှုဘောင်အတွင်းမှ ရိုးရာလည်းမပျက်ခေတ်နှင့်လည်း ဆီလျော်ကိုက်ညီအောင် ပြုပြင်မှုများ ပေါင်းစပ်ကာ တနှစ်တခါ သွေးချင်းများဆုံရာ ပြည်ထောင်စုနေ့အခမ်းအနားများတွင် တင်ဆက်ပြသဖလှယ်ခွင့်ရခဲ့ကြပေသည်။

ယခုနှစ် ၁၉၇၅-ခုနှစ်၊ ၂၈ နှစ်မြောက် ပြည်ထောင်စုနေ့အခမ်းအနားတွင် တင်ဆက်ကပြသည့်တိုင်းရင်းသားရိုးရာယဉ်ကျေးမှုကပွဲကို ကြည့်ရှုလေ့လာခွင့်ရခဲ့သဖြင့် ထပ်ဆင့်တင်ပြလိုက်ရပေသည်။

ချင်းပြည်နယ်ဒေသပါတီကော်မတီမှ ဘွိုင်သဲဘွိုင်အက၊ ဖန်အိုက်အက၊ ခေါင်ကျွဲအကဟူသော ယိမ်းသုံးမျိုး တင်ဆက်သွားသည်။ စိန်ရောင်ရွှေရောင် မပြိုးပြောင်လင့်ကစား ရိုးသားမှုသရုပ်ကို ဆောင်သည့် အဖြူရောင်၊ အနီရောင်၊ အနက်ရောင်အင်္ကျီ၊ ခေါင်းပေါင်း၊ ခြုံသင်တိုင်းများကို ဆင်မြန်းလျက် အမျိုးသားများက ဘောင်းဘီ၊ အမျိုးသမီးများက ထမီတိုတို ဝတ်ဆင်လျက် စည်းချက် ဝါးချက်ညီညီဖြင့် စုပေါင်းညီညာစွာ ကပြသွားကြသည်။ ခေါင်ကျွဲဆိုသည့်အတွင်းအထိပ် မင်္ဂလာအကကို ငွေခါးပတ်ပတ်၍ အနီရောင်ခြုံသင်တိုင်းကို ဝတ်ဆင်ထားသည့်ချင်းပျိုဖြူ ၈ ဦး၊ အနက်ရောင်ဘောင်းဘီ၊ အဖြူရောင်အင်္ကျီဝတ်ဆင်၍ ခေါင်းပေါင်းအဖြူပေါင်းထားသော ချင်းအမျိုးသား ၈ ဦးတို့ စုပေါင်း၍ ကခုန်ကြသည်။

ကယားပြည်နယ် ဒေသပါတီကော်မတီမှ ကူထိုးဘိုခေါ် တံခွန်တိုင်အကကိုလည်းကောင်း၊ ဒီကူးအီးလေ့ခေါ် ကောက်ညှင်းထုပ်ပွဲအကကိုလည်းကောင်း တင်ဆက်သွားသည်။ အနီရောင်ဝတ်စုံ ဆင်မြန်းထားသော ကယားပျိုဖြူ ၉ ဦး၊ ကယားအမျိုးသား ၉ ဦးတို့ ပါဝင်ကပြသည့်ဒီကူးအီးလေ့ခေါ် ကောက်ညှင်းထုပ်ပွဲအကမှာ သီးနှံအောင်မြင်ခြင်းအထိမ်းအမှတ်အဖြစ်လည်းကောင်း၊ ရောဂါဘယကင်းရှင်းစေရန် ဆုမွန်တောင်းခြင်းအနေဖြင့်လည်းကောင်း ကပြသည့်အကဖြစ်ကြောင်း သိရပေသည်။ တီးမှုတ်သော တူရိယာပစ္စည်းမှာ မောင်း၊ လင်းကွင်း၊ ဗုံရှည်နှင့်ပုလွေများ ဖြစ်သည်။ ကူထိုးဘိုတံခွန်တိုင်ပွဲအကတွင် ကပြသည့်နေရာအလယ် ဗဟို၌ တိုင်တိုင်ကို စိုက်ထူထားပြီး တိုင်၏ထိပ်တွင် တံခွန်နှင့်ထီးလွင့်ထူထားသည်။ ဗုံ၊ ပုလွေ၊ ဓားများကို ကိုင်ဆောင်ပြီး ကယားအမျိုးသား ၁၁ ယောက် တံခွန်တိုင်ကို ဝိုင်း၍ ပတ်၍ ကသောအကဖြစ်သည်။

ကချင်ပြည်နယ်ဒေသပါတီကော်မတီမှ ပဒမ်မနောက၊ လတ်လိုင်းထောင်ကာအက၊ ကချင်ရိုးရာထောင်ကာအကနှင့်လီဆူးတာဂေါ်အကများဖြင့် ဖျော်ဖြေသွားသည်။ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးအောင်မြင်ခြင်း၊ ထိမ်းမြားခြင်း၊ အိမ်တက်ခြင်း၊ နှစ်ကူးခြင်းတွင် လက်ကိုင်ပုဝါဖြူကိုင်ကာ ထောင်ကာအကကို ကလေးရှိသည်ကချင်တို့တွင် မနောအက ၅ မျိုးရှိသည်။ စည်းစိမ်ဥစ္စာတိုးခြင်း၊ စစ်မက်ရေး၌ အောင်ပွဲခံခြင်း၊ အိမ်တက်မင်္ဂ

လာပြုလုပ်ခြင်း၊ တဦးနှင့်တဦး ခွဲခွာခြင်းအထိမ်းအမှတ်နှင့်အသုဘကိစ္စများတွင် မနောအကများကို ကပြလေ့ ရှိကြသည်။ ပြည်ထောင်စုနေ့က ကပြသွားသည့်ပဒမ်မနောအကမှာ စစ်မက်အောင်ပြီး ရိုးရာနတ်ကို ပသသည့် အကဖြစ်သည်။ နော်ရာ(Naura)ခေါ်သည့်မနောကပြသည့်နေရာ "ကခွင်"တွင် မနောအက ခေါင်းဆောင်များ က ဦးဆောင်ကာ ပြည်ပရန်ကို စုပေါင်းကာကွယ်ရမည့်သွေးချင်းများဟူ၍ အဓိပ္ပါယ်ရသည့်တေးသွားအလိုက် ကပြဟန်မှာ ဇာတိမာန်တက်ကြွဖွယ်ပင်။

ရှမ်းပြည်နယ်ဒေသပါတီကော်မတီမှလည်း တပေါင်း၊ သီတင်းကျွတ်၊ တန်ဆောင်တိုင်ပွဲတော်များတွင် ရှုမငြီးဖွယ် ကပြလေ့ရှိသည့်ကိန္နရီကိန္နရာမောင်နှံအကနှင့်ကာလှိုင်းယုန်ခေါ် ရှမ်းအမျိုးသမီးသိုင်းယိမ်း၊ လှုပ် လှဲလှုပ်လီ ယိမ်းနွဲ့ဟန်ချီကာ ကပြသွားသည့်ပန်းရွှေကြာအကတို့ကို တင်ဆက်သွားသည်။ ကာလှိုင်းယုန်သိုင်း ယိမ်းတွင် အပြာနုနှင့်လိမ်မော်ရောင် အနုရောယှက်ထားသောရှမ်းရိုးရာဝတ်စုံကို ဆင်မြန်းထားသည့်ရှမ်းပျို ဖြူ ၃၆ ဦးသည် ဗုံရှည်၊ လင်းကွင်း၊ တူရိယာများကို နောက်ခံပြု၍ အမျိုးသမီးသိုင်းပညာ ၁၆ ကွက်ကို သရုပ် ဖော်သွားသည်။

မွန်ပြည်နယ်ဒေသပါတီကော်မတီမှ တင်ဆက်သည့်အစီအစဉ်များမှာ မွန်နှစ်ပါးသွားအက၊ ကဆုန် ညောင်ရေသွန်းယိမ်း၊ လင့်ကွန်းမငေးခေါ်အောင်ပွဲတော်ခံယိမ်းများ ဖြစ်သည်။ မွန်ဘာသာဖြင့် စမားဂွက်ခေါ် နှစ်ပါးသွားအကသည် ဘုရင့်ရှေ့မှောက်၌ ဖြေဖျော်ရသည့်အက ဖြစ်သည်။ ခေတ်အဆက်ဆက် ပြောင်းသည် နှင့် ယင်းအကသည် နန်းတွင်းမှကျေးလက်သို့ ရောက်လာခဲ့ပြီဖြစ်၏။ စကားထာဝှက်၍ အလေးအနက်သီဆို ကပြကြရာမှ ကျေးလက်အကြိုက် အရွန်းအသောနေကာ ချစ်စကားကြိုက်စကားများ ပါဝင်နေပေပြီ။ သီ ချင်းများဖြင့် စကားနိုင်လှဟန်များ ထည့်သွင်း၍ ယနေ့ ကပြလျက်ရှိသည်။ မြူးကြွသော ဒိုးပတ်အကနှင့်စပြီး မွန်လှပျိုဖြူ ၃၂ ဦးတင်ဆက်သည့်ကဆုန်ညောင်ရေသွန်းယိမ်းတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာမွန်ပျိုဖြူတို့ ညောင်ရေသဘင် ဆင်နွဲ့ပုံကို အနုပညာပြောင်မြောက်စွာဖြင့် ပီပြင်စွာ သရုပ်ဖော်ထားသည်။ ယင်းညောင်ရေသဘင်တွင် လုလင် ငယ်နှင့်လုံမငယ်တို့ အတီးအမှုတ်အကအခုန်နှင့် အမွှေးအထုံနံ့သာရေအိုးကိုယ်စီဖြင့် ညောင်ရေသွန်းသွားဟန် ကို အနုသုခုမရသပြည့်ဝစွာဖြင့် သရုပ်ဖော်ထားသည်။ ပဒေသရာဇ်တို့အာဏာပိုင်စိုးရေးအတွက် တိုင်းရင်း သားသွေးချင်းများအချင်းချင်း စစ်ခင်းကြစဉ်က မွန်အမျိုးသားတို့ စစ်အောင်နိုင်သောအခါ အောင်ပွဲခံအခမ်း အနား၌ ယိမ်းအကဖြင့် ဖျော်ဖြေလေ့ရှိခဲ့သည်။

ယင်းအောင်ပွဲတွင် အောင်စည်အောင်မောင်းကို ဗာတ်တိုင်ခေါ် လခြမ်းစစ်ခရာနှင့်အတူ တီးမှုတ်ကပြ ကြောင်း ရှေးဟောင်းစာပေအထောက်အထား ရှိသည်။ ယနေ့ခေတ်တွင်ကား မွန်လူမျိုးတို့၏ ရာမညဋ္ဌာနီကို မွန်ပြည်နယ်အဖြစ် သတ်မှတ်ခြင်းခံရပြီဖြစ်၍ မွန်ပြည်နယ် ရရှိခြင်းမရှိလာအထိမ်းအမှတ်အဖြစ် ယင်းအောင် ပွဲတော်ခံအကကို ပြည်ထောင်စုနေ့၌ တင်ဆက်ကပြသွားခြင်း ဖြစ်သည်။ သူငယ်ချင်းတို့ လာကြလေဟုအဓိ ပ္ပါယ်ရသည့်အားမေတော့ ကလန် မွန်အာလုပ်စကားဖြင့် အစချီကာ အပြာရောင်ထဘီကို ဆင်မြန်း၊ အဖြူ ရောင်ပုဝါရှည်များကို ခြုံလွှမ်းပြီး ကပြကြသည်။ သွယ်လျနွဲ့ပျောင်းသည့်ရိုးရာကကြိုးများတွင် ကုမုဒြာကြာငုံ ကြာဖူးတို့ ငုံရာမှ ပွင့်အာလာသည့်နယ် လက်ချိုးဟန်မုဒြာများ တွေ့ရသည်။ အနုသုခုမပညာရပ်အဆင့်မြင့်မား ရုံမက၊ "မွန်"ကို ရည်ညွှန်း၍ "မ"အက္ခရာပုံဖော်ရာ၌ ယနေ့ကမ္ဘာတွင် လက်ခံအသုံးများနေသည့်ပုံစံအမျိုးမျိုး ဖြင့် ယိမ်းသူများ တန်းပြောင်းတန်းလွှဲ တန်းစီသည့်ကကွက်ပညာ(Choreography)ကို အသုံးပြုတင်ပြသွား သည်။ လမ်းရိုးဟောင်းတွင် ဆင့်ကာထွင်ရင်း တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးလာသည့်မွန်အနုသုခုမပညာရပ်ဟူ၍ ဆိုရချိမ့် မည်။

ရခိုင်ဒေသပါတီကော်မတီမှ လှပျိုဖြူရခိုင်တန်ဆောင်များ၏ ငါးသဲ့(ငါးဖမ်း)ယိမ်းနှင့်ရခိုင်လိုပြိုင်ပွဲ အကမှာ မြူးကြွမြိုင်ဆိုင်သော အကမြင်ကွင်းကျယ်များဖြစ်လေသည်။ ထင်းခွေ၊ ရေခပ်၊ ငါးသဲ့(ငါးဖမ်း)ခြင်း စသည့်ရခိုင်သူလေးများ၏တနေ့တာ လုပ်ငန်းခွင်ခလေးများကို ငါးသဲ့ယိမ်းတွင် ဖော်ညွှန်းထားသည်။ မြန်မာ

သက္ကရာဇ် ၉၁၈ ခုနှစ်က နန်းတက်သော ရခိုင်ဘုရင်မင်းစောလှလက်ထက်တွင် ရခိုင်ပြည်၌ လှေပွဲ(ရခိုင်သံဖြင့် လှီပွဲ)သဘင် စတင်ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်ဟုသိရပေသည်။

ရမ္မာဝတီ ရမ်းဗြဲမြို့တွင်ကား လှီပြိုင်ပွဲကို သက္ကရာဇ် ၉၃၃ ခုနှစ်တွင် မြောက်ဦးမြို့၌ နန်းတက်သော မင်းဖလောင်းလက်ထက်တွင် ကျင်းပခဲ့သည်။ ကျင်းပရသည့်အကြောင်းမှာ ရမ်းဗြဲနယ် ရွာရင်းရွာမှ တောင် ယာဦးကြီးဦးဖြူသီး၏သမီး မမဲကျီသည် ငါးသဲ(ငါးဖမ်း)ရာမှ ပြည်တန်ပတ္တမြား ရရှိသည်။ ထိုသတင်းကို ဘုရင်မင်းဖလောင်းကြားသိသဖြင့် မင်းခမ်းမင်းနားဖြင့် လာရောက်သိမ်းပိုက်သည်။ သက္ကရာဇ် ၉၄၅ ခု၊ က ဆုန်လဆန်း ၁၀ ရက်တွင် ပတ္တမြားဒေဝီ စောမဲကျီအမည်ဖြင့် မိဖုရားမြှောက်သည်။ ရမ်းဗြဲမြို့စား နေမျိုးသူရိ ယက လှီပြိုင်ပွဲအပါအဝင် ရေပွဲကုန်းပွဲသဘင်ဖြင့် ဘုရင်အား ကြိုဆိုသည်။ ထိုဖြစ်ရပ်ကို အစွဲပြု၍ ရမ်းဗြဲမြို့ တွင် ကဆုန်လတိုင်း လှီပြိုင်ပွဲ ကျင်းပခဲ့သည်မှာ ယနေ့တိုင်ဖြစ်သည်။ လှီပြိုင်ပွဲမှာ ရေတက် ရေကျကို အတိ အကျတွက်ချက်ပြီး ကျင်းပမြဲဖြစ်၏။ ရေကြောင်းသွားလာမှုအတတ်ပညာ၏အခြေခံဖြစ်သော ရေတက်ရေကျ လှေလှော်လှေခတ်၊ ရေစီးရေဆွဲရေကြောင်းစသည်တို့ကို သိရှိနားလည်လာစေနိုင်သည်။ စုပေါင်းဆောင်ရွက်မှု ဖြင့် ချစ်ခင်ရင်းနှီးမှု တိုးပွားစေခြင်း စသည့်အကျိုးကျေးဇူးများ ဖြစ်ပေါ်စေပေသည်။ ယင်းလှီပြိုင်ပွဲများအ နက် ရမ်းဗြဲမြို့နယ် လှီပြိုင်ပွဲမှာ တမူထူးခြားပြီး နာမည်ကျော်လှပေသည်။ ၂၈ နှစ်မြောက် ပြည်ထောင်စုနေ့အ ခမ်းအနားတွင် ပြသော လှီပြိုင်ပွဲမှာ ရမ်းဗြဲမြို့နယ်မှတင်ဆက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ပတ္တလားသံ အဓိကလွှမ်းမိုး သောတေးသံသာကို နောက်ခံပြု၍ ပန်းနုရောင် ဆင်မြန်းထားသော ၂၈ ဦးသော ရခိုင်တန်ဆောင်များ၏ပက် စပိုးအလိုက် "ရိုးရာလှီပွေး အပြေးပြိုင် ဂတ်တေကဆုန်ပြည့်ပြီး ဖျားလေးကြီးခါလေး"ဟူ၍ သီကျူးရင်း လှော်တက်ခတ်ဟန် နှိုက်တိုင်းနှိုက်တိုင်းအောင်လံယူပြိုင်ဖက် မတူထူးတဲ့လှေမင်း"ဆိုသည့်သံချပ်တိုင်ဟန်တို့ မှာ ဧည့်ပရိသတ်၏လက်ခုပ်ဩဘာသံများ ကပွဲခန်းမမှသည် ကျိုက္ကဆံတကွင်းလုံးအနှံ့ ပြန့်သွားလေရာသ လားဟုပင် ထင်မှားမိရသည်။

ယဉ်ကျေးမှုကဇာတ်ဌာနမှ တင်ဆက်သည့်နပန်းဆံယိမ်း၊ ဦးဖိုးစိန်၊ ကောလိပ်စိန်နှစ်ပါးသွားနှင့် အိုး စည်အကတို့ကို ကြိုးကြားကြိုးကြားညှပ်လျက် ရှုမြင်ကြရပါသည်။ "ယခုနောက်ဆုံး ကရင်ဒုံးအကကို ရှုစား ကြရပါမယ်"ဟူ၍ အစီအစဉ် ကြေညာချက်အဆုံး ဇာတ်ခုံမီးအမှိန် ဒုံးယိမ်းသူများပေါ်ထွက်မလာမီကပင် လက်ခုပ်သံတို့က သောင်းသောင်းဖျူဖျူ ကြိုဆိုအားပေးလျက် ရှိသည်။ လှေကလောင်ခေါ် ဝါးဒုံးပျံကို ပန်းပေါ် တင်၍ မောင်ရီမောင်ရီဟူ၍ အော်ကြ ကကြသည်မှာ အစပြုခဲ့သည့်ကရင်ဒုံးယိမ်းများသည် နှစ်စဉ်နှစ်တိုင်း ရံ လျှံလှေခမန်း လက်ခုပ်သံဖြင့် အားပေးမှု ရခဲ့စမြဲသာ ဖြစ်သည်။

ယခုနှစ်တွင်လည်း စည်းလုံးချစ်ကြည် တည်ဆောက်မည်ဟု အဓိပ္ပါယ်ရသည့်ကရင်ဒုံးယိမ်းကို ကရင် ပျိုဖြူ ၃၆ ယောက်က အနီနှင့်အနက် သင်တိုင်းကို ဆင်မြန်းလျက် လက်ကိုင်ပုဝါဖြူလေးများ လှုပ်ကာ ယမ်း ကာ ပြုံးပန်းတဝေဝေဖြင့် ကခုန်သွားပုံ၊ ကျန်းမာရွှင်လန်းပါစေဟု ကရင်ဘာသာဖြင့် နှုတ်ခွန်းဆက်စကား ပြောကြားပုံတို့ကြောင့် နှစ်လိုမြူးရွှင်ဖွယ် အကမြင်ကွင်းကျယ်ဖြင့် ပြည်ထောင်စုနေ့ တိုင်းရင်းသားရိုးရာယဉ် ကျေးမှုသဘင်၏ပြည်ဖုံးကားလိပ်ကို ချနိုင်ခဲ့ပေသည်။

ဟေမာလွင်

မှတ်ချက်။ ။၁၉၇၅-ခုနှစ်၊ မေလ၊ အမှတ်(၁၇၉)ထုတ် ငွေတာရီမဂ္ဂဇင်း စာမျက်နှာ(၈၁-၈၃)ထိ၌ လာရီ သောဆောင်းပါးကို ပြန်လည်၍ စာစီရိုက်ထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။